

hùng, mã thủng và nhìn xa, trông rỗng c nhà lãnh đ o n c M mu n nh ng c ch hi n đ nh và pháp đ nh c a đ t n c ph i đ c tri t đ tôn tr ng và ti n trình chuy n nh ng quy n l c qu c gia t ng i này đ n ng i kia luôn đ c ch ng m c, êm xuôi. H ng trăm năm sau, c nhìn vào t m g ng x u v t t tham quy n, c v mà các lãnh t cách m ng t Sukarno và Mao Tr ch Đông t i cha con Kim Nh t Thành-Kim Chánh Nh t và t anh em Fidel Castro-Raul Castro cho t i cha con H Chí Minh-Nông Đ c M nh, và m i đây nh t là Hugo Chavez c a Venezuela đ i, ng i ta m i th y h t cái vĩ đ i c a v qu c ph Washignton c a Hoa K . (L ch s cho th y, Á Châu, h u h t gi i lãnh đ o đ u ch thích đ c đ c tôn, t c “ch có ta là ngôi sao sáng chói nh t mà thôi, không ai đ c chói sáng h n ta,” ho c các v này c tri t đ theo k sách “après moi, le Déluge” c h u (sau khi ta đi r i, vì không còn ai ch ng đ , c n Đ i H ng Th y s kéo đ n nh n chìm t t c), nghĩa là làm sao cho tình th tr nên t h i h n sau khi các v đó rút lui đ m i ng i ph i công nh n r ng ch có h m i là k tài gi i và bi t an bang, t th mà thôi. Ngoài ra, cũng nh vào đ c khiêm cung hi m quý c a v t ng th ng th nh t c a Hoa K , các nhân v t đ ng th i v i ông, m i ng i m t lãnh v c, m i không b lu m và c th t a sáng trong l ch s , và dĩ nhiên là cũng đem l i l i ích chung cho đ t n c, ch ng kém gì t ng th ng c a h : Thomas Jefferson, James Madison, John Adams, John Hancock, Thomas Paine, Benjamin Franklin...

Bài h c l n th ba đ c rút ra t tình anh hùng, mã thủng và nhìn xa, trông rỗng không ph i c a m t cá nhân mang t m vóc George Washington mà là c a chính ph và dân chúng liên bang Hoa K đ i quy n T ng Th ng Abraham Lincoln: Sau khi quân đ i Liên Bang c a mi n B c (Union Army) đã đánh b i quân đ i Liên Hi p Mi n Nam (Confederate Army) trong cu c N i Chi n M (American Civil War, 1861-1865), h không h làm nh c, b t t i ho c tr thù các sĩ quan và binh lính trong quân đ i Liên Hi p Mi n Nam, t T ng Robert Lee tr xu ng, đã đ u hàng vì b i tr n. M t s t ng lãnh c a phe mi n Nam, sau khi giã t vũ khí, v n ti p t c ph c v xã h i trong các vai trò lãnh đ o, k c tr thành vi n tr ng t i các đ i h c n i ti ng c a Hoa K . T i Vi t Nam, sau khi cu c chi n tranh Qu c-C ng ch m đ t h i năm 1975, t t c các t ng lãnh và sĩ quan l n, nh c a mi n Nam t do thua tr n đ u b tr thù cay đ ng đ i m i hình th c, trong đó hình th c n i b t nh t v n là ph i ch u hành h kh sai trong các tr i “h c t p c i t o” mà không bi t t i ngày v . Th t ng t ng T ng Robert Lee c a M mà l i đi đ u hàng quân đ i nhân dân C ng S n B c Vi t thì h u qu s ra sao cho v danh t ng đó? Đi u này gi i thích t i sao t ng lai c a Hoa K luôn t i sáng còn Vi t Nam thì đ ng nh ng ng c l i.

Bài h c l n th t là tình th n không k th và phân bi t ch ng t c, gi ng phái, tôn giáo, tu i tác, khuynh h ng tình d c... c a dân t c M . (Khuynh h ng k th - m t hình th c khác c a lòng đ k , ganh ghét ng i khác - thì dân t c nào cũng có, nh ng dân t c M v n ít k th h n nh có lu t pháp nghiêm minh, trong khi dân s c a M l i nhi u h n, đa ch ng h n và lãnh th c a M cũng l n h n các n c khác b i ph n.) Tr c lúc ông Barack Obama tr thành v t ng th ng th 44 và là v t ng th ng da màu đ u tiên c a Hoa K thì ng i ta v n nghĩ r ng n n k th ch ng t c a Hoa K v n còn, m c dù các nô l da đen đã đ c gi i phóng t h u bán th k th 19. Nh ng v i v i c Ngh Sĩ Obama đ c b u làm t ng th ng Hoa K , m t ch c v đ c coi là quy n uy nh t n c và cũng là nh t th gi i, th t khó mà nói là có chuy n k th vì màu da

học chiến tranh trên đất nước của Tổng Thống Washington vĩ đại ngày nay. Có chăng là những kẻ cho rằng mình biết cách và hành vi, cần phải ra sao trước đã, theo phương châm “tiên trách kẻ, hậu trách nhân” của người Á Đông.

Bài học lớn nhất năm mà các dân tộc khác có thể học hỏi từ nước M và dân tộc M là tinh thần “thông tin luật pháp” của xã hội này. Đây là một điểm sáng chói nã đã giúp cho “Hiệp Chủng Quốc” M trở thành một quốc gia đoàn kết và hùng mạnh nhất thế giới qua biết bao nhiêu biến cố của thời đại, mặc dù, trong những thời, người M cũng có lúc chia rẽ nhau vì bất đồng ý kiến với nhau. Tổng thống Tổng Thống Richard Nixon đã quyên uy một thời mà cũng đành phải từ chức để tránh khỏi bị người tù qua v tại tiểng Watergate hồi thập niên 1970 cũng như tổng thống nhiu v thời đại, thậm chí, cũng sát trểng... vì phạm luật pháp Hoa Kỳ để u b còng tay và trểng giam vào ngục thời trểng c thời nay cho thấy chính nước M mới là nơi mà “pháp luật v thân.” Điều này cũng giúp ích cho dân chúng M, đôi lúc, dường như là đang cãi c nhau để i l m nhểng ít khi có ai dám xông t i đánh ai một cái cho hể giể n, vì khi làm thế thế là người ta đã phải chấp nhể n người tù r i, chứ không thể nào thoát được. Điều này cũng giúp ích cho thế, chẳng n i một nước M thôi, đã cung cấp cho thế giới đến 70% số luật s . Quân đội M, dù không bị nhể nhét bểng các giáo đ i mang tính cuểng tín c quân đội của Đ c Quốc Xã hoặc quân đội của các nước Cểng Sển khắp nơi trểng đây, v n là quân đội có kể luật nhất thế giới ngày nay.

Trên đây là năm bài học lớn trong số những bài học mà các dân tộc khác có thể rút ra từ kinh nghiệm lập quốc và phát triển đất nước của Hoa Kỳ. Nhân Quốc Khánh Fourth of July năm nay, cần phải suy nghĩ về những bài học mà nước M và dân tộc M đã đem lại cho thế giới. Trông người mà g m đ n ta: Biết đến bao giờ dân tộc Việt Nam mới học được và áp dụng được phần nào các bài học hữu ích nói trên trong bối cảnh hiện nay khi đất nước và xã hội Việt Nam đang biến hóa trở m trểng chể a trểng thay mà i còn có nguy c r i vào vòng thếng trể l n cuểi của để quể Trung Hoa, không phải bểng con đểng chỉ n tranh xâm lược nhể xể a nể a mà bểng đồn kinh tế hiể m học thông qua chể nghĩa v t chể t tàn để c? (V.P.)